

an effective way of successful self-realization of specialists in physical culture and sports, which is conditioned by the use of professional qualities, experience and knowledge, guaranteeing persons with a high level of professional and entrepreneurial competence to achieve high planned results. The practical significance lies in the disclosure of the mechanisms for the implementation of sports entrepreneurship and the formulation of recommendations for organizing one's own business. Conclusions and perspectives. It is concluded that the success in the provision of mass health-improving, physical culture and sports services depends, first of all, on the willingness of specialists to work in this area, ensuring effective interpersonal production-consumer interaction. On the one hand, such contacts make it possible to establish and expand communication ties, and on the other hand, they need to increase the level of general culture, professional skill and professionalism of personnel, and deepen the entrepreneurial experience of each of the subjects.

Key words: *physical culture, sports, specialists in the field of physical culture and sports, professional self-realization of physical culture and sports personnel, entrepreneurial activity in the field of physical culture and sports, sports entrepreneurship.*

УДК 378.6: 355+378.147

Людмила Канова

Житомирський військовий інститут імені С. П. Корольова

ORCID ID 0000-0001-9371-1343

DOI 10.24139/2312-5993/2021.05/135-144

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРОФЕСІЙНОЇ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ОФІЦЕРІВ КРАЇН НАТО

У статті розглянуто зарубіжний досвід іншомовної підготовки офіцерів країн НАТО. Більш детально проаналізовано особливості мовної підготовки в таких країнах, як Велика Британія, США, Польща, а також Литва, Латвія та Естонія. Визначено поняття професійної та професійної іншомовної підготовки офіцерів Збройних Сил України. Наголошено на необхідності використання системи стандартів СТАНАГ 6001 у процесі мовної підготовки військовослужбовців. Визначено характерні риси системи іншомовної підготовки у збройних силах провідних країн світу – США, Великої Британії, а також Польщі та країн Балтії.

Ключові слова: *професійна підготовка, професійна іншомовна підготовка офіцерів, мовна підготовка, зарубіжний досвід, система стандартів СТАНАГ 6001, полікультурна особистість, мовні тести, Бюро НАТО з міжнародної мовної координації*

Постановка проблеми. Професійна іншомовна освіта військовослужбовців у системі Міністерства оборони України є важливим фактором реформування та розвитку Збройних Сил України, упровадження євроатлантичних стандартів і досягнення взаємосумісності зі збройними силами країн-членів і партнерів НАТО, участі в багатонаціональних операціях, навчаннях та інших заходах міжнародного співробітництва.

Вивчення іноземної мови є основою неперервної освіти й самоосвіти, особливо в період інформаційних війн, поширення фейків, тому що людина, яка володіє іноземною мовою, здатна знайти потрібні джерела, здобути інформацію з різних ресурсів для її критичного аналізу, оцінки, відповідних

висновків та формулювання власної думки. Крім того, людина, яка володіє іноземною мовою, має можливості змінити свій соціальний статус, що також відіграє важливу роль для майбутнього фінансового становища, розвитку професійної кар'єри, зміни світоглядних орієнтирів, подорожей, комунікації. Отже, іноземна мова є важливим компонентом професійної підготовки фахівців будь-якої галузі знань, що відображено в матеріалах Єврокомісії щодо неперервності іншомовної освіти (*European Commission, 2019*).

Іншомовна підготовка як сегмент освіти відіграє провідну роль у становленні інноваційної освітньої системи, зорієнтованої на входження у світовий освітній простір, оскільки характеризується пошуком таких новітніх підходів і методів навчання студентів іноземної мови в умовах гуманізації освіти, реалізація яких виводить майбутнього фахівця на міжкультурну взаємодію. У контексті цієї тенденції постає проблема виховання полікультурної особистості, яка здатна сприймати й розуміти культурні особливості інших народів, що створює передумови до успішної взаємодії та взаємопроникнення різних культур (Хоменко, 2015, с. 182).

Динаміка розвитку вищої професійної освіти, модернізація системи освіти в Україні виявляють наявність протиріч між підвищеними вимогами суспільства до рівня володіння іноземними мовами офіцерами ЗС і недостатньою розробкою теоретичних та методичних основ підготовки таких спеціалістів в умовах євроатлантичної інтеграції. Ці протиріччя обумовили проблему іншомовної підготовки військовослужбовців Збройних Сил України. Розв'язання проблеми потребує пошуку форм, засобів, методів професійної іншомовної підготовки офіцерів і створення моделі професійної іншомовної підготовки офіцерів, яка знімає згадані протиріччя і дозволить забезпечити високий рівень якості мовної підготовки офіцерів ЗСУ згідно до стандартів НАТО.

Аналіз актуальних досліджень. Необхідність удосконалення мовної підготовки в системі Міністерства оборони України зумовлено низкою чинників: на теперішній час національна система іншомовної підготовки не повною мірою відповідає європейським та євроатлантичним стандартам у галузі іншомовної освіти; існує нагальна потреба подальшого розвитку взаємосумісності з відповідними військовими структурами країн-членів і партнерів НАТО; суттєво підвищуються вимоги до рівня володіння іноземними мовами та поширюються сфери їх використання у службовій діяльності особового складу Збройних Сил України та інших військових формувань, створених відповідно до законодавства України.

Питання підвищення ефективності іншомовної підготовки у вищій школі за рахунок надання їй професійної спрямованості розглядаються в роботах Г. Барабанової, О. Бігич, О. Биконі, Г. Гринюк, Я. Дьячкової, І. Задорожної, Л. Зєні, О. Квасової, С. Кіржнер, Л. Конопленко, О. Конотоп, Г. Кравчук, Б. Лабінської, Л. Личко, Л. Морської, Я. Окопної, Л. Сажко, Н. Склярєнко, О. Петрашук, О. Тарнопольського, О. Хоменка, В. Черниш та ін.

Проблемі іншомовної підготовки фахівців сфери національної безпеки та оборони присвячено наукові розробки І. Блощинського, Т. Ваколюк, О. Волобуєвої, О. Єфімової, Л. Канова, С. Козак, В. Крикун, О. Лагодинського, С. Лазарєнко, Н. Шалигіної, Л. Якубовської та ін.

Мета статті – теоретично обґрунтувати досвід деяких країн НАТО у сфері професійної іншомовної підготовки військовослужбовців як основного засобу вдосконалення іншомовної підготовки персоналу Збройних Сил України з міжнародної комунікації.

Методи досліджень. Для реалізації мети статті були використані такі методи: аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури, публікацій періодичних видань, інформаційних ресурсів мережі Інтернет та навчально-методичних видань.

Виклад основного матеріалу. У межах нашого дослідження необхідно розглянути такі поняття, як «професійна підготовка» та «професійна іншомовна підготовка» офіцерів Збройних Сил України.

Професійна підготовка – це цілеспрямований процес навчання реальних і потенційних працівників професійним знанням та вмінням з метою набуття навичок, необхідних для виконання професійних функцій. Цьому сприяють різні форми здобуття професійної освіти – навчання у вищих і спеціалізованих закладах освіти, стажування на курсах підвищення кваліфікації, удосконалення професійної майстерності на виробництві.

Професійну іншомовну підготовку офіцерів розглядаємо як цілісний, організований процес навчання, виховання та розвитку військових фахівців у межах дисципліни «іноземна мова», що сприяє становленню досвіду творчої діяльності, духовному розвитку особистості та формуванню культури з урахуванням наряду підготовки. Інакше кажучи, іншомовна освіта передбачає навчання й виховання слухачів змістом і засобами іноземної мови, які позитивно впливають на їхнє професійне і культурне збагачення та творчий розвиток.

У військових закладах вищої освіти (ЗВО) вивченню іноземних мов надається особливе значення. Згідно з Наказом Міністра оборони України № 23 від 18.01.2016 р. «Про затвердження Інструкції з підготовки та

застосування національних контингентів, національного персоналу в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки», іноземна мова відіграє важливу роль у системі підготовки військових фахівців (*Наказ Міністерства оборони України № 23 від 18.01.2016 р.*). Навчання іноземних мов здійснюється протягом усього процесу отримання вищої освіти курсантами. Якщо йдеться про спеціальності, це означає, що майбутні офіцери вивчають іноземну мову в тій чи іншій формі протягом чотирьох-п'яти років.

Звернемо увагу, що в більшості країн іншомовна підготовка відбувається в умовах полікультурності, і студенти використовують англійську для спеціальних цілей, у більшості, у формальній освіті, тому що основна частина комунікації відбувається рідною мовою поза межами закладів освіти (*Україна та Польща: минуле, сьогодення, перспективи*). У країнах, де англійська мова – рідна, вона викладається неангломовним студентам-іммігрантам як додаткова для того, щоб вони мали змогу брати участь у всіх сферах життя англомовної країни. Таким чином, ми можемо констатувати існування двох контрастуючих контекстів для навчання навичкам володіння англійською мовою: навчання англомовних студентів для вдосконалення загальноосвітніх знань та навичок, та навчання неангломовних студентів для їхньої подальшої соціалізації в англомовному середовищі. Єдиним для обох цих контекстів, хоча і контрастуючих, є проблема вирішення питань підвищення ефективності процесу оволодіння англійською мовою для успішного вивчення змісту інших дисциплін, особливо на рівні середньої школи.

З метою стандартизації й узагальнення вимог до володіння мовленнєвими навичками для військовослужбовців, ще в 1976 році НАТО було створено STANAG. Через необхідність єдиного підходу до модернізації вимог знання англійської мови представники НАТО у 2003 році знову звернулися до організації BILC, яка є консультантом НАТО з питань мови. Ця організація допомогла розробити сучасні стандарти до володіння англійською мовою військовослужбовцями і вони отримали назву СТАНАГ 6001. До цієї угоди про стандарти приєдналися 48 країн, які розробили на основі цих стандартів свої вимоги до присвоєння рівнів володіння мови. Україна була однією з цих країн. Специфікацію мовного тесту на визначення рівня володіння іноземною мовою розроблено відповідно до стандарту НАТО СТАНАГ 6001 та рекомендацій Бюро НАТО з міжнародної мовної координації (*STANAG 6001*).

Взагалі слід відмітити, що BILC виконує багато важливих завдань у підтримці англійської мови на рівні оперативної мови НАТО. До

компетенції цієї організації входить: 1) організація координаційних дій із аналізу тем, які мають входити в програми під час вивчення англійської мови військовими на різних рівнях; 2) організація збору, класифікації і розповсюдження інформації із покращення методики викладання англійської мови країнами – партнерами. Як правило, це проведення семінарів для викладачів англійської мови, що є представниками країн-партнерів НАТО та що вчать військовослужбовців та курсантів; 3) забезпечення спонсорської допомоги в розробці професійних рівнів за вимогами STANAG 6001 для країн-партнерів (Гребенюк, 2019, с. 39).

Генерал-полковник Руслан Хомчак зазначив, що навчання українських військових в іноземних військових вишах започатковано ще з 1992 року та здійснюється за різними напрямками. Зокрема, йдеться про вдосконалення рівня володіння іноземною мовою, про стажування, фахову підготовку, підвищення кваліфікації військових, професійну підготовку – здобуття оперативно-стратегічного та оперативно-тактичного рівнів освіти.

Наразі замовниками на підготовку військовослужбовців та працівників Збройних Сил України за кордоном є командувачі видів і родів військ (сил), керівники органів військового управління ЗСУ, командири військових частин.

За словами генерал-полковника Руслана Хомчака, географія країн-партнерів, де проходить навчання особового складу ЗСУ, досить широка і включає такі держави, як США, Канада, Велика Британія, Німеччина, Польща, Франція, Швейцарія, Угорщина, Австрія, Болгарія, Туреччина, Італія, Іспанія, Естонія, Словаччина, Словенія, Румунія, Литва, Латвія, Південна Корея та Китай (*Мовні курси за кордоном...*).

«Навчання на курсах мовної підготовки за кордоном пройшли 1596 осіб у США, Канаді, Угорщині, Польщі, Австрії, Великій Британії, Литві, Латвії, Естонії, ФРН, Туреччині, Італії та інших. На сьогодні за кордоном мову вивчають 18 військовослужбовців Збройних Сил України в Естонії та Польщі», – розповів Головнокомандувач Збройних Сил України, додавши, що військові, які відбираються на навчання у ЗВО інших держав на курси з вивчення іноземної мови, повинні мати сертифікат з рівнем володіння іноземною мовою SMP-1 (стандартизований мовленнєвий рівень SMP, який складається з мовленнєвих профілів, визначених у стандарті NATO STANAG 6001 – ред.) (*Мовні курси за кордоном...; STANAG 6001*).

В Україні та Польщі іншомовна освіта визнана одним із найголовніших складників вищої освіти. Без володіння іноземними мовами неможливо реалізувати соціальну та професійну мобільність людини. Сучасний стан

нових інформаційних технологій демонструє нову роль мовної освіти. Тому її вдосконалення й підвищення рівня якості є головною метою реформування вищої освіти в наших країнах. Формування іншомовної освіти здійснюється під впливом євроінтеграційних процесів та основних досягнень європейських країн із урахуванням таких документів Ради Європи, як «Білінгвальна освіта: основні стратегічні завдання», «Європейський мовний портфель» та «Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання» (*Україна та Польща: минуле, сьогодення, перспективи*), «Приведення екзаменів із мови у відповідність до Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти» та вимоги до євроіспитів.

Аналіз систем іншомовної підготовки в ЗС США та Великої Британії дає можливість виявити низку характерних рис, які необхідно врахувати для поліпшення стану такої підготовки в Україні (*General Catalogue 2019–2020; Defence Centre for Languages and Culture (DCLC)*). Так, для іншомовної підготовки у ЗС цих країн характерними є її уніфікація та централізація.

У США іншомовна підготовка зосереджується в єдиному спеціалізованому закладі освіти – Інституті іноземних мов Міністерства оборони США, Монтерей, Каліфорнія (Defense Language Institute), який функціонує у складі двох підрозділів – Центру з вивчення іноземних мов (Форт Монтерей, Каліфорнія) та Центру з вивчення англійської мови (Лекленд, Сан-Антоніо, Техас). Інститут здійснює іншомовну підготовку фахівців на замовлення Міністерства оборони та федеральних служб США, а також окремих іноземних військових та спеціальних відомств (Лагодинський, 2020, с. 165).

Подібну форму централізації має система іншомовної підготовки у Великій Британії, за яку відповідає Оборонний мовно-культурний центр (військова база Шрівенхем), який діє у складі Академії оборони Великої Британії (Defence Centre for Languages and Culture). Нині тут викладається близько 50 мов світу в інтересах Міністерства оборони країни, а також іноземних країн у межах надання міжнародної допомоги британським урядом.

Така централізована система іншомовної підготовки у США та Великій Британії дає змогу здійснювати її за єдиними навчальними програмами для всіх видів ЗС та родів військ і служб.

Централізація дозволяє створити потужний центр підготовки, до якого можливо привабити найкращих фахівців-лінгвістів та педагогів, створити фундаментальну науково-методичну базу для їх професійного розвитку. Це також дозволяє створювати, апробувати та застосовувати власні унікальні методики іншомовної підготовки, які стали своєрідним

брендом цих закладів освіти та використовуються далеко поза їх межами (Лагодинський, 2020, с. 166).

У Латвії та Естонії, завдяки ефективному впровадженню спецкурсів і факультативів іноземними мовами, викладанню професійно спрямованих дисциплін кількома іноземними мовами, відзначається високий рівень оволодіння здобувачів освіти іноземними мовами, а як наслідок – випускники цих ЗВО професійно володіють не однією, а кількома іноземними мовами. Щодо випускників ЗВО Литви, то вони здобувають навички іншомовного мовлення та вільного спілкування, однак, такі навички зазвичай формуються в школі. Освоєння професійного рівня іншомовної освіти у країні є не обов'язковим, тобто за бажанням студента (Озарчук, 2019).

Для підготовки висококваліфікованих фахівців вузького профілю (саме на це спрямована вища освіта в Латвії) на останніх курсах навчання передбачено викладання дисциплін профільного рівня (фізика, хімія тощо) кількома мовами одночасно, наприклад, англійською, латинською, російською. За бажанням, можна також обрати французьку, італійську, фінську та інші мови.

У провідних країнах світу здійснюється активна й цілеспрямована державна політика в галузі військової професійної освіти. Військова освіта, у першу чергу тактичного рівня, в усіх провідних країнах світу – це корпоративна система підготовки військових фахівців, призначення яких – виконання завдань, зумовлених специфікою функціонування збройних сил і потребами їх застосування відповідно до прийнятих національних нормативно-правових актів і документів. Акцент у військовій освіті робиться на вироблення у військовослужбовців активності, лідерських якостей, творчого підходу, гнучкості мислення, навичок критичного аналізу, уміння узагальнювати інформацію, обмінюватися нею, витримку у критичних ситуаціях, готовності взяти на себе відповідальність за прийняті рішення.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Іншомовна освіта в Україні має низку відмінностей від системи іншомовної підготовки у збройних силах провідних країн світу – США та Великої Британії. Характерними рисами іншомовної підготовки за кордоном є уніфікація й централізація; курсовий характер (навчання на курсах різної тривалості з орієнтацією на потреби замовника); постійне занурення тих, хто вчиться, в іншомовне середовище; індивідуалізація та диференціація; активне використання новітніх методик і технологій .

Вивчення досвіду іншомовної підготовки у збройних силах США та Великої Британії, країнах Балтії дасть можливість удосконалити іншомовну

підготовку персоналу Збройних Сил України з метою досягнення взаємосумісності у виконанні фахових завдань з персоналом збройних сил країн НАТО та інших міжнародних організацій безпеки. Подальших наукових розвідок потребує професійна іншомовна освіта офіцерів Збройних Сил України, результатом якої є сформована професійна іншомовна компетентність військовослужбовців.

ЛІТЕРАТУРА

- Гребенюк, Л. В. (2019) Педагогічні принципи формування готовності майбутніх офіцерів Збройних сил України до професійної взаємодії в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки. *Наукові записки. Сер.: Психолого-педагогічні науки, Вип. 2*, 113-119 (Hrebenuk, L. V. (2019). Pedagogical principles of forming the readiness of future officers of the Armed Forces of Ukraine for professional cooperation in international operations to maintain peace and security. *Proceedings. Ser.: Psychological and pedagogical sciences, 2*, 113-119).
- Наказ Міністерства оборони України № 23 від 18.01.2016 р. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0206-16/> (*Order of the Ministry of Defense of Ukraine № 23 dated 18.01.2016*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0206-16/>).
- European Commission (2019). *Commission Council Recommendation on a comprehensive approach to the teaching and learning of languages*. Retrieved from: <https://ec.europa.eu/education/node/58>.
- Україна та Польща: минуле, сьогодення, перспективи. Режим доступу: <https://ukrpolnauka.wordpress.com/2018/10>. (*Ukraine and Poland: past, present, prospects*. Retrieved from: <https://ukrpolnauka.wordpress.com/2018/10>).
- Лагодинський, О. С. (2020). Іншомовна підготовка у збройних силах США та Великої Британії: досвід для України. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: педагогічні науки, 18(3)*, 164-179 (Lahodynskyi, O. S. (2020). Foreign language training in the armed forces of the United States and Great Britain: experience for Ukraine. *Collection of scientific works of the National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine. Series: pedagogical sciences, 18(3)*, 164-179).
- Мовні курси за кордоном пройшли понад 1,5 тисячі українських військових – Головнокомандувач ЗС України. Режим доступу: <https://armyinform.com.ua/2021/04/movni-kursy-za-kordonom-projshly-ponad-15-tysyachi-ukrayinskyh-vijskovyhgolovnokomanduvach-zs-ukrayiny/> (*More than 1,500 Ukrainian servicemen took language courses abroad, Commander-in-Chief of the Armed Forces of Ukraine*. Retrieved from: <https://armyinform.com.ua/2021/04/movni-kursy-za-kordonom-projshly-ponad-15-tysyachi-ukrayinskyh-vijskovyhgolovnokomanduvach-zs-ukrayiny/>).
- Озарчук, І. (2019) *Особливості здобуття іншомовної освіти в закладах вищої освіти країн Балтії*. Режим доступу: <https://roippo.org.ua/upload/documents/statti/100/23.pdf> (Ozarchuk, I. *Peculiarities of obtaining foreign language education in higher education institutions of the Baltic States*. Retrieved from: <https://roippo.org.ua/upload/documents/statti/100/23.pdf>).
- Хоменко, О. В. (2015). Зміст професійно орієнтованої іншомовної підготовки у вищій школі. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 7 (51)*, 180-190 (Khomenko, O. V. (2015). Content of professionally oriented foreign language training

in higher school. *Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, 7 (51), 180-190).

General Catalogue 2019–2020. *Defense Language Institute. Foreign Language Center*. Retrieved from: www.dliflc.edu/wpcontent/uploads/2018/11/DLIFLC_catalog_2019-20_v10c.pdf (date of reference 15.10.2021).

Defence Centre for Languages and Culture (DCLC). *Defence Academy of the United Kingdom*. Retrieved from: www.da.mod.uk/colleges-and-schools/defence-centre-for-languages-and-culture (date of reference 15.10.2021).

STANAG 6001. Retrieved from: https://nuou.org.ua/assets/documents/dodb_stanag_6001.pdf.

РЕЗЮМЕ

Канова Людмила. Зарубежный опыт профессиональной иноязычной подготовки офицеров стран НАТО.

В статье рассмотрен зарубежный опыт иноязычной подготовки офицеров стран НАТО. Более подробно проанализированы особенности языковой подготовки в таких странах, как Великобритания, США, Польша, а также в Литва, Латвия и Эстония. Определено понятие профессиональной и профессиональной иноязычной подготовки офицеров Вооруженных Сил Украины. Отмечена необходимость использования системы стандартов СТАНАГ 6001 в процессе языковой подготовки военнослужащих. Определены характерные черты системы иноязычной подготовки в вооруженных силах ведущих стран мира – США, Великобритании, а также Польши и стран Балтии.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, профессиональная иноязычная подготовка офицеров, языковая подготовка, зарубежный опыт, система стандартов СТАНАГ 6001, поликультурная личность, языковые тесты, Бюро НАТО по международной языковой координации.

SUMMARY

Kanova Liudmyla. Foreign experience of professional foreign language training of NATO countries officers.

The article examines the foreign experience of foreign language training of NATO officers. It also analyses in details the peculiarities of language training in such countries as Great Britain, the USA, Poland, as well as Lithuania, Latvia and Estonia. The paper defines the concept of professional and professional foreign language training of the Ukrainian Army officers. It also emphasises on the necessity to use the system of standards STANAG 6001 in the process of language training of servicemen. The characteristic features of the system of foreign language training in the armed forces of the leading countries of the world – the USA, Great Britain, as well as Poland and the Baltic States are determined. The aim of the article is to theoretically substantiate the experience of some NATO countries in the field of professional foreign language training of servicemen as the main means of improving foreign language training of personnel of the Armed Forces of Ukraine in international communication. The analysis of psychological-pedagogical and methodological literature, publications of periodicals, information resources of the Internet and educational-methodological editions is carried out. In the leading countries of the world the active and purposeful state policy in the field of military professional education is carried out. Military education, primarily of the tactical level, in all leading countries of the world is a corporate system of training military specialists, whose purpose is to perform tasks due to the specifics of the armed forces and the needs of their application in accordance with national regulations and documents. Foreign language education in Ukraine has a number of differences from the system of foreign language training in the armed forces of the world's leading countries – the United States and Great Britain. The characteristic features of foreign language training

abroad are unification and centralization; course nature (training in courses of different duration with a focus on customer needs); constant immersion of learners in a foreign language environment; individualization and differentiation; active use of the latest techniques and technologies. Studying the experience of foreign language training in the armed forces of the United States and Great Britain as well as Baltic States will give an opportunity to improve foreign language training of personnel of the Armed Forces of Ukraine in order to achieve interoperability with personnel of NATO and other international security organizations.

Key words: *professional training, professional foreign language training of officers, language training, foreign experience, system of standards STANAG 6001, multicultural personality, language tests, NATO Office for International Language Coordination.*

УДК 159.9.072:37.06

Наталія Кіцера

Івано-Франківський національний медичний університет¹

ДУ «Інститут спадкової патології НАМН України», м. Львів²

ORCID ID 0000-0002-6617-9336

DOI 10.24139/2312-5993/2021.05/144-155

ЕМОЦІЙНЕ ВИГОРАННЯ ВИКЛАДАЧІВ МЕДИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ: ПРИЧИНИ, СИМПТОМИ, НАСЛІДКИ, МЕТОДИ ПОДОЛАННЯ

Мета статті полягала в дослідженні основних причин, симптомів та наслідків феномену емоційного вигорання викладачів медичних університетів, окреслення основних шляхів подолання емоційного вигорання. Науково-теоретичну та методичну основу дослідження склали наукові праці та публікації вчених, матеріали наукових конференцій щодо проблеми емоційного вигорання. Розроблена схема причинно-наслідкових зв'язків проблеми емоційного вигорання викладачів медичних спеціальностей. Запропоновано шляхи подолання емоційного вигорання викладів медичних закладів освіти.

Ключові слова: *емоційне вигорання, симптоми, викладачі медичних спеціальностей, стрес, пандемія COVID-19, деперсоналізація, виснаженість, редукція професійних досягнень.*

Постановка проблеми. Глобальне поширення світової пандемії COVID-19 призвело до різноманітних наслідків, які вплинули та продовжують впливати на загальний стан здоров'я людей, у тому числі на психоемоційний стан. Через цю небезпечну для здоров'я та життя хворобу весь світ з початку 2020 року зазнав різних обмежень. Дуже багато людей по всьому світу відчували і продовжують відчувати психологічне та фізичне виснаження, у тому числі через те, що не можуть вийти з дому на роботу.

З одного боку, сам вірус створює ситуації, за яких додатково до симптомів захворювання ще виникають такі емоції, як страх, занепокоєння, паніка, тривожність або депресія, які дедалі частіше з'являються серед різного населення світу. В останніх дослідженнях про психологічний вплив цієї пандемічної хвороби було виявлено збільшення рівня депресії, стресу та тривожності, пов'язаних із порушенням сну. З іншого боку, – соціальна